

اظهار نظر کارشناسی درباره:

«لایحه موافقتنامه الحاق دولت جمهوری اسلامی ایران به موافقتنامه‌های

نیس^۱ و لوکارنو^۲»

مقدمه

لایحه موافقتنامه الحاق دولت جمهوری اسلامی ایران به موافقتنامه‌های نیس و لوکارنو به شماره ثبت ۶۰۰ از سوی دولت به مجلس شورای اسلامی ارائه و در تاریخ ۱۳۹۴/۶/۱ اعلام وصول گردیده است.

همان‌گونه در مقدمه توجیهی این لایحه آمده است؛ هدف این موافقتنامه، دستیابی به اهداف اسناد بالادستی کشور در خصوص لزوم ایجاد همسویی قوانین و مقررات بخش تجاری کشور با قوانین و مقررات اتحادیه‌های منطقه‌ای و بین‌المللی از جمله سازمان تجارت جهانی (WTO) و آماده‌سازی و توانمندسازی کشور برای عضویت در این سازمان عنوان شده است.

موافقتنامه نیس به دنبال طبقه‌بندی بین‌المللی کالاها و خدمات با هدف ثبت علائم تجاری است و موافقتنامه لوکارنو نیز به دنبال طبقه‌بندی بین‌المللی طرح‌های صنعتی (که منجر به تولید کالا و خدمات می‌شوند) می‌باشد.

موافقتنامه‌های نیس و لوکارنو، در راستای تحقق و اجرای کنوانسیون پاریس^۳ برای حمایت از مالکیت صنعتی تهیه و به تصویب رسیده‌اند.

مشخصات لایحه

دوره نهم - سال چهارم

شماره ثبت:

۶۰۰

شماره چاپ:

۱۵۴۲

تاریخ چاپ:

۱۳۹۴/۶/۲۹

۱. مفاد لایحه

لایحه مذکور شامل یک ماده واحده و سه تبصره می‌باشد.

در ماده واحده لایحه مذکور به دولت جمهوری اسلامی ایران اجازه داده شده است به موافقتنامه نیس درباره طبقه‌بندی بین‌المللی کالاها و خدمات برای اهداف ثبت علائم مشتمل بر چهارده ماده و موافقتنامه لوکارنو درباره ایجاد طبقه‌بندی بین‌المللی برای طرح‌های صنعتی مشتمل بر پانزده ماده ملحق گردد و اسناد الحاق را نزد امین اسناد موافقتنامه‌ها تودیع نماید.

در تبصره «۱» لایحه آمده است تعیین و تغییر دستگاه اجرایی طرف عضویت، برعهده دولت است.

در تبصره «۲» این لایحه، دولت موظف است کلیه اصلاحیه‌های موضوع ماده (۸) موافقتنامه‌های نیس و لوکارنو را در مهلت مناسب و پیش از انقضای مهلت‌های موردنظر در مواد یاد شده طبق اصل هفتادوهفتم (۷۷) قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران به مجلس شورای اسلامی اعلام کند و چنانچه مجلس شورای اسلامی اصلاحیه‌ها را تصویب ننماید، دولت موظف است مراتب عدم پذیرش اصلاحیه را ظرف مهلت مقرر در موافقتنامه‌های یاد شده به امین اسناد اعلام نماید.

براساس تبصره «۳» این لایحه، رعایت اصل هفتادوهفتم (۷۷) قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران برای هرگونه بازنگری در اجرای ماده (۱۱) موافقتنامه‌های نیس و لوکارنو الزامی است.

معاونت پژوهش‌های
زیربنایی و امور تولیدی
دفاتر: مطالعات انرژی،
صنعت و معدن
مطالعات اقتصادی
مطالعات فناوری‌های نوین
مطالعات حقوقی

مشخصات گزارش

شماره مسلسل:

۳۱۰۱۴۴۶۰

تاریخ انتشار:

۱۳۹۴/۷/۵

1. Nice Agreement

2. Locarno Agreement

۳. این کنوانسیون در سال ۱۸۸۳ منعقد شده و طی تجدیدنظرها و اصلاحاتی تکمیل گردید. در سال ۲۰۰۶ تعداد ۱۷۷ کشور عضو این کنوانسیون بودند. همه دولت‌ها، اعم از اینکه عضو سازمان جهانی مالکیت فکری باشند یا نباشند، می‌توانند به عضویت کنوانسیون مزبور درآیند، کما اینکه ایران پیش از الحاق به سازمان جهانی مالکیت فکری از سال ۱۳۳۷ به این کنوانسیون ملحق شده است. کنوانسیون پاریس، ناظر بر مالکیت صنعتی در مفهوم وسیع آن است و به‌عنوان سندی پایه در این زمینه، موضوعاتی از جمله اختراعات، علائم، طرح‌های صنعتی، مدل‌های اشیای مصرفی (نوعی اختراعات کوچک)، اسامی تجاری، نشانه‌های جغرافیایی (نشانه‌های منبع و اسامی مبدأ) و جلوگیری از رقابت غیرمنصفانه را دربر می‌گیرد. مقررات ماهوی کنوانسیون در سه گروه اصلی قابل طبقه‌بندی هستند: رفتار ملی، حق تقدم و قواعد مشترک.

۴. اصل هفتادوهفتم (۷۷) قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران: عهدنامه‌ها، مقاوله‌نامه‌ها، قراردادهای موافقتنامه‌های بین‌المللی باید به تصویب مجلس شورای اسلامی برسد.

۲. بررسی و تحلیل کارشناسی

ایران از سال‌های گذشته علاوه بر الحاق به کنوانسیون مؤسس سازمان جهانی مالکیت فکری (WIPO)^۱ و کنوانسیون پاریس، به موافقتنامه‌های مادرید، لیسبون و معاهده همکاری ثبت اختراعات (PCT)^۲ نیز ملحق شده است. از آنجا که رعایت کنوانسیون‌های بین‌المللی، به نحوی که سازگار و هماهنگ با استانداردهای بین‌المللی باشد، مستلزم رعایت طبقه‌بندی‌های مربوط به هر یک از مصادیق حمایت اعم از اختراعات و طرح‌های صنعتی و علائم تجاری است لذا الحاق به موافقتنامه‌های بین‌المللی نیس و لوکارنو، گام ارزنده‌ای در تحقق نظام حمایت از مالکیت فکری خواهد بود.

موافقتنامه نیس از سوی اعضای کنوانسیون پاریس در سال ۱۹۵۷ در نیس فرانسه منعقد شد و هر ۵ سال مورد بازبینی قرار می‌گیرد. براساس این موافقتنامه، کشورها پذیرفته‌اند که کالاها و خدمات مرتبط با ثبت علائم تجاری را در طبقه‌بندی خاصی قرار دهند. هم‌اکنون موافقتنامه نیس، ۴۵ طبقه را برای کالاها و خدمات تعریف کرده است که به هزاران زیرمجموعه (ده هزار عنوان برای کالاها و هزار عنوان برای خدمات) تقسیم شده‌اند و برای اغلب آنها توضیحاتی ارائه شده است. از این ۴۵ طبقه، ۱۱ طبقه آن به خدمات اختصاص دارد. هم‌اکنون ۸۴ کشور عضو موافقتنامه نیس هستند و این موافقتنامه عملاً در ۱۴۸ کشور مورد استفاده قرار می‌گیرد. مزیت استفاده از این طبقه‌بندی این است که میان دفاتر ثبت علامت و فرم‌های تقاضانامه مربوطه، هماهنگی ایجاد می‌شود و این امر ثبت علامت در کشورها را آسان‌تر می‌کند. موافقتنامه لوکارنو در سال ۱۹۶۸ میلادی به تصویب رسید و در سال ۱۹۷۹ اصلاح شده و در حال حاضر ۵۴ عضو دارد. موضوع این موافقتنامه، طبقه‌بندی طرح‌های صنعتی است. ادارات صلاحیت‌دار کشورهای متعاقد در اسناد رسمی تسلیم یا ثبت طرح‌های صنعتی باید نشانه‌های طبقه‌بندی را درج کنند. این کار باید در تمام آگهی‌های تسلیمی یا ثبت آنها که ادارات مذکور منتشر می‌کنند نیز صورت گیرد. یک کمیته متخصصین که کلیه کشورهای عضو در آن نماینده‌ای دارند و طبق این موافقتنامه تشکیل شده است؛ وظیفه دارد این طبقه‌بندی را به طور دوره‌ای مورد بررسی قرار داده و اصلاح نماید. آخرین نسخه این طبقه‌بندی که از سال ۱۹۹۹ میلادی تاکنون معتبر است هفتمین نسخه آن می‌باشد.

از آنجا که به نحوی موضوع طبقه‌بندی نام و علائم تجاری کالاها و خدمات و یا طرح‌های صنعتی در کشور با اقتباس از قوانین و آیین‌نامه‌های داخلی اجرا و عملاً رعایت شده است لذا ضرورت دارد که ایران رسماً نیز به این دو موافقتنامه بپیوندد. الحاق به این دو سند گام ارزنده‌ای در راستای تحقق نظام جامع حمایت از مالکیت فکری و اهداف پیش‌بینی شده در سند چشم‌انداز و تکالیف قانون برنامه پنجم توسعه اقتصادی به‌ویژه بند «و» تبصره ذیل ماده (۱۰۴) قانون برنامه پنجم توسعه، مبنی بر اینکه: «دولت موظف است ضمن ایجاد همسویی قوانین و مقررات بخش تجاری کشور با قوانین و مقررات اتحادیه‌های منطقه‌ای و بین‌المللی از جمله سازمان تجارت جهانی، نسبت به آماده‌سازی و توانمندسازی ارکان اقتصادی کشور برای عضویت در سازمان تجارت جهانی (WTO) اقدام قانونی نماید» است.

در ضمن پیوستن به این موافقتنامه‌ها نیز دارای هزینه و بار مالی برای دولت نخواهد بود. زیرا طبق بندهای «الف» و «ب» ماده (۷) موافقتنامه نیس و لوکارنو، حق عضویت هر عضو عبارت خواهد بود از نسبتی از کل مبلغ بودجه‌ای که قرار است تمام کشورهای عضو برای بودجه پرداخت شود و این نسبت طبق طبقه‌بندی صورت گرفته در ماده (۸) کنوانسیون پاریس برای حمایت از مالکیت صنعتی^۳ برای اعضا تعیین می‌شود. در واقع با توجه به اینکه ایران عضو کنوانسیون پاریس می‌باشد و طبق این قرارداد حق عضویت می‌پردازد، لذا الحاق به این موافقتنامه‌ها (نیس و لوکارنو) نیازی به پرداخت حق عضویت مجدد و یا اضافه ندارد.

نظر به اینکه هر چند وقت یکبار به لحاظ تنوع کالا و خدمات و به‌وجود آمدن کالا و خدمات جدید، لاجرم به تجدیدنظر در فهرست‌های کالا و خدمات هستیم و در حال حاضر نیز ایران هیچ نقشی در تصمیم‌سازی اصلاحات مربوط در این زمینه ندارد، لذا الحاق به این موافقتنامه‌ها فرصتی برای ایران خواهد بود که در تصمیم‌سازی‌ها و تجدیدنظرهای بعدی موافقتنامه ایفای نقش کند. ضمن آنکه ایران با الحاق به این موافقتنامه‌ها می‌تواند از خدمات جانبی بین‌المللی WIPO از جمله کمک‌های فنی، آموزشی و حقوقی رایگان برای اجرای این

۱. World Intellectual Property Organization

۲. Patent Cooperation Treaty

۳. کشورهای عضو اتحادیه و همچنین کشورهایی که بعداً به اتحادیه ملحق خواهند شد از لحاظ سهمیه‌ای که برای تعیین هزینه کل باید کارسازی شوند به ۶ طبقه تقسیم می‌شوند و هر یک از این طبقات شش‌گانه به نسبت تعداد واحدهای معینی به شرح ذیل در پرداخت هزینه شرکت خواهد نمود.

(طبقه ۱ دارای ۲۵ واحد)، (طبقه ۲ دارای ۲۰ واحد)، (طبقه ۳ دارای ۱۵ واحد)، (طبقه ۴ دارای ۱۰ واحد)، (طبقه ۵ دارای ۵ واحد)، (طبقه ۶ دارای ۳ واحد)

توافقنامه‌ها استفاده نماید.

نکته مهمی که باید مورد توجه قرار گیرد این است که موافقتنامه‌های بین‌المللی در خصوص حقوق مالکیت فکری از جمله موافقتنامه‌های نیس (علائم تجاری کالاها و خدمات) و لوکارنو (علائم تجاری طرح‌های صنعتی) با دو موافقتنامه، وین (عناصر تصویری علائم تجاری کالاها و خدمات) و استراسبورگ (طبقه‌بندی اختراعات) همگی مکمل یکدیگر بوده و یک هدف را در راستای حفظ حقوق مالکیت فکری و صنعتی دنبال می‌نمایند. لذا ضروری به نظر می‌رسد در صورت تأیید و تصویب موافقتنامه‌های نیس و لوکارنو، موافقتنامه‌های وین و استراسبورگ نیز مورد توجه و تصویب قرار گیرد. علاوه بر ضرورت الحاق به موافقتنامه‌های یاد شده، دو موافقتنامه دیگر طبقه‌بندی بین‌المللی شامل موافقتنامه وین در خصوص «طبقه‌بندی عناصر تصویری علائم تجاری» و موافقتنامه استراسبورگ در خصوص «طبقه‌بندی بین‌المللی اختراعات» نیز عملاً به موجب تکالیف مصرح در آیین‌نامه اجرایی قانون ثبت اختراعات، طرح‌های صنعتی و علائم تجاری مصوب سال ۱۳۸۷ در حال اجرا می‌باشند. این موافقتنامه‌ها همانند موافقتنامه‌های نیس و لوکارنو صرفاً شکلی و عاری از مقررات ماهوی بوده و به‌عنوان ابزاری کمکی در تسهیل بررسی اظهارنامه‌های علائم تجاری و اختراعات و ایجاد هماهنگی بین کشورها در رعایت استانداردهای طبقه‌بندی متحدالشکل (در سطح بین‌المللی) ایفای نقش می‌نمایند. همچنین الحاق به این موافقتنامه‌ها بار مالی و تعهد جدیدی را برای جمهوری اسلامی ایران به دنبال نخواهد داشت و بر این اساس تاکنون کشورهای قابل توجهی به این دو سند (۶۲ کشور در مورد موافقتنامه استراسبورگ و تعداد ۳۲ کشور در مورد موافقتنامه وین تا تاریخ ۱۵ جولای ۲۰۱۵) ملحق گردیده‌اند.

لازم به ذکر است که تاکنون دهها موافقتنامه از این دست در قالب‌های متفاوت میان ایران و کشورها و سازمان‌های مختلف منعقد و توسط مجلس محترم تصویب شده است ولی هیچ‌گونه گزارشی مبنی بر ارائه عملکرد و اثربخشی این موافقتنامه‌ها از طرف وزارت امور خارجه و دیگر وزارتخانه‌های تخصصی به مجلس ارائه نشده است که البته وجود شرایط کنونی حاکم بر موافقتنامه‌های دو یا چندجانبه مبنی بر تعدد موافقتنامه‌ها توأم با عدم نظارت در خصوص نحوه عملکرد و میزان اثربخشی آنها را می‌توان ناشی از مشخص نبودن اولویت‌های صنعتی و تجاری کشور در راستای تقسیم کار جهانی و منطقه‌ای، عدم ثبات استراتژی کشور در انتخاب کشورهای طرف همکاری و تأثیر بالای روابط سیاسی بر روابط تجاری و اقتصادی کشور دانست.

نتیجه‌گیری و ارائه پیشنهاد

هدف اصلی از الحاق ایران به موافقتنامه‌های نیس و لوکارنو، ایجاد اعتماد میان فعالان اقتصادی طرفین تجاری کشورها و در سطح بین‌المللی و حفظ حقوق مالکیت فعالان اقتصادی در عرصه تجارت می‌باشد. به گونه‌ای که هماهنگ شدن و دسته‌بندی نام و نشان تجاری کالا و خدمات و نیز طرح‌های صنعتی در قالب طبقه‌بندی تعیین شده در موافقتنامه‌های نیس و لوکارنو موجب تسهیل فضای کسب‌وکار، کاهش فساد در فرآیندهای تجاری و موجبات جلوگیری از تضییع حقوق فعالان اقتصادی و بازرگانی می‌شود.

با این ترتیب با توجه به اینکه عضویت و الحاق ایران به موافقتنامه‌های نیس و لوکارنو دارای مزیت‌هایی از لحاظ حفظ حقوق مالکیت برندهای تجاری کالا و خدمات و طرح‌های صنعتی برای مالکین آنها در سطح داخلی و بین‌المللی از یکسو و عدم بار مالی برای کشور از سوی دیگر است، لذا عضویت ایران به موافقتنامه‌های نیس و لوکارنو مناسب و مطلوب ارزیابی شده و تصویب این لایحه و عضویت جمهوری اسلامی ایران در این موافقتنامه‌ها کاملاً قابل دفاع و ضروری است.

همچنین با توجه به فواید موافقتنامه‌های وین و استراسبورگ که به نوعی مکمل موافقتنامه‌های نیس و لوکارنو می‌باشند پیشنهاد می‌شود در متن ماده واحده و تبصره‌ها؛ موضوع الحاق ایران به موافقتنامه‌های وین و استراسبورگ اضافه شوند تا همزمان مورد بررسی و تصویب قرار گیرند.

